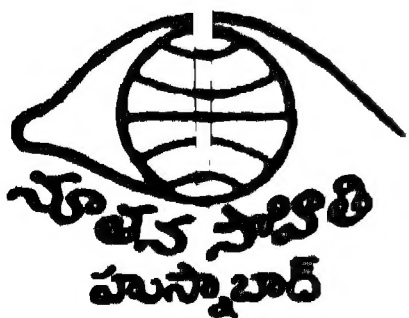

వంశాట

(కవితలు)

ప్రేమోన్మత్తం లక్ష్మయ్య

నూతన సాహితీ

(స్థాపితం: 1985 రి.నెం. 5481/96)

ఇ.నెం. 17-4/5, ఆనంద భవన్, టీచర్స్ కాలనీ,
హుస్సాబాద్, జి॥ కరీంనగర్.

ఫోన్: 08721-55433

THANDLAATA

(Poems – 1984-2002)

by **SRIDASYAM LAXMAIAH**

© Poet

NOOTHANA SAHITHI PUBLICATIONS No. 4

APRIL, 2002

Copies : 1000

TITLE : KONDA RAMMOHAN
Godavarikhani. Ph. 49756

Price Rs. 30/-

For Copies :

Smt. M. GODADEVI,
H.No. 11-73/2, Hanamkonda Road,
HUSNABAD - 505 467 Dist. Karimnagar (A.P.)
Phone : 08721-56620

Disha Book Center,
Chikkadapalli, Hyderabad.

Navodaya Book HOUSE,
Kachiguda, Hyderabad.

Prajasakthi Book House, Hyderabad and its BRANCHES.

Sahacharika Book Mark,
Qudbiguda, Hyderabad.

VISALAANDHRA PUBLISHING HOUSE, Hyderabad
and its BRANCHES.

Printed at

SRI SHANTHI Offset Printers, Hanamkonda. Ph. 579541

అంకితం

ప్రేగు తెంచి
మాతృత్వపు మాధుర్యం పంచిన అమ్మ
శ్రీమతి సీతమ్మకు...

నా పలకరింపు...

“ప్రేగు తెంచి మాతృత్వపు మాధుర్యం పంచిన అమ్మకు,
ఆత్మీయతను పంచే అత్తమ్మ జయప్రదమ్మకు, నా కవితలకు తొలిశ్రోతై, ఈ పుస్తక
ప్రచురణకు చేయూతనందించిన నా సహచరి గోదాదేవికి,

“నీ పుస్తకం ఇంకెప్పుడు వస్తుందని” ఆశతో అడిగే తనయుడు హరీష్ కు,
1982లో నేను వెలువరించిన నా తొలి కవితా సంకలనం ‘భావచిత్రాలు’ నుండి రెండు
దశాబ్దాలుగా నా సాహితీ గమనంలో తోడై నిలిచిన బాటసారి, నా ఆత్మీయ సాహితీ
మిత్రులు డాక్టర్ టి. శ్రీరంగస్వామి గారికి, వారి శ్రీమతి శ్రీలక్ష్మి గారికి,
నా కవిత్వం చదివి, సలహాలనందిస్తూ, నన్ను ప్రోత్సహిస్తూ, నా నుంచి మంచి కవిత్వాన్ని
ఆశిస్తూ రాయిస్తున్న హుస్సాబాద్ కవిమిత్రులు అన్నవరం దేవేందర్, దార్ల రామచంద్ర గార్లకు,
నా రచనలకు మార్గదర్శకంగా నిలిచిన సాహితీ మిత్రులు డాక్టర్ కాలువ మల్లయ్య,
వఝుల శివకుమార్, డాక్టర్ నందిని సిధారెడ్డి, నమిలికొండ బాలకిషన్ రావు, అనిశెట్టి
రజిత, రాకుమార, పిట్టల రవీందర్ లకు,

నా కవితలు ప్రచురించిన ఆయా పత్రికల సంపాదకులకు, నా ఎదుగుదలను
ప్రోత్సహిస్తున్న సాహితీ సంస్థలు, సాహితీ సాంస్కృతిక సమాఖ్య (వీణవంక), సాంస్కృతిక
సమాఖ్య(విజయవాడ,వరంగల్లు,జమ్మికుంట), ఉదయ సాహితీ (గోదావరిఖని), స్నేహ
సాహితీ (గోదావరిఖని), నూతన సాహితీ (హుస్సాబాద్), శ్రీలేఖ సాహితీ (వరంగల్లు),
సాహితీ సమితి (వరంగల్లు), మంజీరా రచయితల సంఘం (సిద్ధిపేట), కరీంనగర్ జిల్లా
సాహితీ సంస్థల సమాఖ్య సాహితీ గౌతమి (కరీంనగర్), తెలంగాణా రచయితల
వేదికలకు, సాహితీ మిత్రులకు, రాష్ట్రస్థాయి అవార్డులనిచ్చి గౌరవించిన సంస్థలు
సాంస్కృతిక సమాఖ్య (పాన్నూరు), చైతన్య స్రవంతి (తెనాలి) సంస్థల బాధ్యులకు,
1984-1998 వరకు జర్నలిజంలో నాకు తోడై నిలిచిన గోదావరిఖని ప్రెస్ క్లబ్ మిత్రులకు,
ముఖచిత్రాన్ని డిజైన్ చేసిన చెల్లెలు-బావ సౌభాగ్య, రాంమోహన్ గార్లకు, “మావాడు
కవిత్వం రాస్తాడని” పరిచయంచేసే అక్కయ్య-బావలు శ్రీమతి శారద-రామస్వామి,
అన్నయ్యలు మనోహర్ స్వామి, వెంకటేశ్వర్లు, సత్యనారాయణస్వామి, తమ్ముళ్ళు
నర్సింహస్వామి, విద్యాసాగర్ లకు, వదినెమ్మలకు, మరదల్లకు,
సకాలంలో అందంగా ముద్రించి ఇచ్చిన హన్మకొండ శాంతి ప్రెస్ నర్సింహారెడ్డి గారికి,
పలకరింపులతో కృతజ్ఞతలు తెలుపుకోకుండా ఎలా ఉండగలను”.

- శ్రీదాస్యం లక్ష్మయ్య

జన నినాద రథచక్రాలు

మడికట్టుకు కూర్చున్న అస్పృశ్యతా స్పృహల్ని తడిమి
కుళ్ళి కంపుగొడుతున్న ఆచారాల మరకల్ని
మానవతా వాదంతో రుద్దుతూ
నగలీకరించిన నవీన పోకడల నగిషీలు చెక్కుతూ
ఆధునిక సమాజపు అద్దాలమేడకు
దుర్భేద్యమైన పునాదుల్ని నిర్మిస్తూ
మహాప్రపంచం ద్వారాల్ని తెరచి
స్వేచ్ఛా వాయువుల్ని స్వాగతిస్తున్నా.....
అంతరాంతరాళాల్ని శోధిస్తూ
నన్ను-నిన్ను గురించి కవిత్వీకరిస్తున్నా
నా పయనం భావనా ప్రపంచంవైపు కాదు, భౌతిక ప్రపంచంలోకి
చరిత్ర పుటల్లో చిక్కిన శిథిలాల సాక్షిగా నా కలం నిండా
పరిణామ పరిస్థితుల సారం నింపుకుంటున్నా
మూల సూత్రాలను మూలనబెట్టకుండా
నిజాయితీగా నిజాల్ని నిర్ణయంగా కక్కుతున్నా
గతించిన కాలం వెంబడి అగ్ని వర్షపుధారలు రాలిన గుర్తులు
కలుసుకోని సమాంతర రేఖల గుట్టును
బట్టబయలు చేసిన ఛాయలు
ఆత్మగౌరవ పతాకం చేబూని వ్యూహకర్తల దునుమాడిన కసి
వెలుగు పూలను వికసించనీయని చీకటి రాత్రుల్ని
బతుకంతా అమావాస్యలా తెల్లారిన జాడల్ని
అస్తిత్వ వాదనల అరణ్య రోదనల్ని
ఊపిరులాగిన ఊరి కొయ్యల్ని స్మరిస్తూ...
మహోత్తుంగ తరంగంలా ఉబికివస్తున్న భావనా గనియై
సహజీవనా స్వర్గ పార్వం నుండి
జన నినాద రథచక్రాలు నడిపిస్తున్నా.....

(నవంబర్, 2001)

పేగు బంధం

ఉసిల్ల పుట్టలా సమస్యల దండు తరుముకొస్తుంటే
 అవస్థలతో అపసోపాలు పడుతూ ప్రాణం సగం చచ్చిపోయింది
 బాధల సుడిగుండంలో నుండి
 బయటపడే మార్గంలేక విలవిలలాడుతోంది
 పస్తుల కాలం వెంట గతుకుల బాటపైన
 కుదుపుల జీవనం రోతమయమై పోయింది
 సత్తువ లేని, ఎముకల గూడు
 కాడెక్కేందుకు కళ్ళింతలు చేసుకొని చూస్తోంది
 పేగు పంచిని జీవాలు - పేదరికమే నీ కర్తని
 అన్ని బంధాలు తెంచేసుకొని తేలిగ్గా ఊపిరి పీల్చుకున్నాయి
 అడుక్కచ్చుకున్న దరిద్రం ఆకలి పేగుల్ని అదిమిపడుతుంటే
 పుట్టుకతో రాని మూడో కాలే ఊతమై నడిపిస్తూ...
 ఆరడుగుల నేలవైపు అడుగులేయిస్తున్నది, తొందర పెడుతున్నది
 బల్బ్ టీకె ఏడ్చినా సుక్కబొట్లు రాల్చని
 లోట్టలుబోయిన కళ్ళబోపుని దారిమళ్ళిస్తున్నది
 చీత్కారింపులు అసహనాలు నా ఆయుస్సును ప్రశ్నిస్తున్నా
 మానవత్వపు మమకారం ఇంకా ఆశలు రాల్చుతున్నది
 అప్పడే నా ఫోటోని ఎన్ లార్జ్ చేయించాలనుకుంటుండ్రు
 ప్లాస్టిక్ పూల దండ కోసం బేరం చేస్తున్నారు
 లీలగా కనిపించినా, బాధగా వినిపించినా
 దిక్కుతోచని దైన్యంతో నేను
 మౌనంగా నాకేసే చూస్తున్న ఆకాశం
 అనంత ఆలోచన ప్రతీకలంగా
 మిగుల్చుకున్నాం అనుభూతుల పుటల్ని
 ఆత్మీయతానుబంధాల సంబంధ నాటకరంగాల్ని
 పై పై మెరుగుల ఆహార్యం అంతరాభిముఖాల్ని.

(సెప్టెంబర్, 2001)

నీతికి ప్రాణం పోయండి

బంగారు పంటల పల్లెసీమలో
మేడల మిద్దెల నగర వీధిలో
హుషారు మత్తుకు, నిషా జగత్తుకు
వృధాగా కాలం విడవకండి
ఉడుకు నెత్తుటి యువకుల్లారా
యధార్థమెంచి కదలండి
భావిభారత పౌరులు మీరు
రేపటి యుగదాతలు మీరు
బ్రాతలు మీరు - నేతలు మీరు
చేతన నిండిన శక్తులు మీరు
మీదే నవత - మీదే చరిత
భవితక మీదే నవ యువతా
జన్మను పంచిన కన్నభూమినీ

అమ్మగజాచే నమ్మక ద్రోహుల
రొమ్ముల అమ్ములు గ్రుచ్చండి
వద్యశిలలపై నిలపండి
నడిబజారులో నలుగురుజూడగ
బరితెగించిన బజారు రౌడీల్
హజారులున్నా అదరక బెదరక
సవాలు చేసి నిలవండి
నీతికి ప్రాణం పోయండి
కన్నా మిన్నా కానక మసలే
కామాంధుల రాక్షస కృత్యపు
ఘోరాలింకా ఆపండి
దారుణకాండను మాపండి
జగతిన శాంతిని నింపండి
నవీన జీవన నాగరికతలో
మహీతలమ్మున మారణకాండకు
కుట్రలుపన్నే కుషాగ్ర బుద్ధిని
ఖననం చేయగ తరలండి
కదం తొక్కి అడుగేయండి
రాజకీయపు రంగుకు పొంగక
గమ్మం మరువక కదలండి
రంగులు మార్చే ఊసరవెల్లుల
నిజ స్వరూపం ఎరుగండి
నిజాయితీని నిలుపండి.

నేను

అవినీతికి హారతులిస్తూ
జన సౌఖ్యం భోజ్యం చేస్తూ
మదంతోడ మొరిగే జీవుల
అనవరతం భరతం పడతా

మానవతుల శీలందోస్తూ
నిండు బతుకులెన్నో కూల్చే
రాబందుల రాక్షసకృత్యపు
తలరాతలు మార్చేస్తానోయ్
తలబిరుసులు దించేస్తానోయ్

రోడ్డు ప్రక్క చీనులగాధలు
గోడుమనే జీవుల ప్రాణం
అనుక్షణం సంరక్షిస్తా
తిమిరంతో సమరం చేస్తా

ధర్మాన్ని, నీతిని, నాతిని
పెరికి, విరిచి, నలిపేవాళ్ళను
సమూలంగ ఖననం చేస్తా
ఐక్యంగా సమాధి కట్టా

మనవత్వమన్నది మరిచి
నేరాల్లో విహరించేస్తూ
అపకారం చేసే కళ్ళకు
కారాన్ని రుచి చూపిస్తా

కలంపట్టి కదిలొస్తున్నా
జనం నుండి వినిపిస్తున్నా.

(“సాంస్కృతీ సమాఖ్య-పొన్నూరు”, 1985లో రాష్ట్రస్థాయి కవితల పోటీలలో
ద్వితీయ బహుమతి - “శ్రీలేఖ సాహితీ-వరంగల్లు”వారి ‘వృష-2001’లో ప్రచురితం.)

తండ్లాట...

దగాపడ్డ జీవితపు జ్ఞాపకాలు
బతుకు బందీఖానాలో
బలిపీఠమెక్కి కూర్చున్నాయి
అపురూపమైన ఆశల సౌధం కూలి
చెల్లా చెదురైన శిథిలాలు
గతాన్ని వెక్కిరిస్తున్నాయి
యిజాల చేష్టలకు జడిసి
నిజాలు ఉరేసుకొని
నిశ్శబ్దంగా హలీమంటున్నాయి
అవినీతి బజారులో
నిజాయితీ కన్య రోదిస్తూ
నగ్నంగా పరుగెడుతోంది
కనికరంలేని కసాయి మూకల
పరిష్కంగ పదఘట్టనల క్రింద
నలిగిపోతున్న అమాయక జీవుల
ఆర్తనాదాలు వినిపిస్తున్నాయి
ఘర్షజలాల నానిన తనువుకు
ఊరట గాలులు కరువై
ఉక్కిరి బిక్కిరవుతూ
ఉసూరుమంటున్న జీవితాలను చూసి
ఆరాటం తల్లడిల్లుతోంది

బతుకు భారమై, భవిత కరువై
 నూరేళ్ళ జీవితాలు మూన్నాళ్ళకే బుగ్గిపాలవుతుంటే
 మసిబారుతున్న బతుకుల్ని చూసి
 మనసు చివుక్కుమంటోంది.
 ఆకలి కేకల హాహాకారాలు
 చెవుల్లో గింగిరాలు కొడుతున్నాయి.
 కళ్ళు మూసినా-తెరిచినా
 దగాపడిన దీనుల హీనపు బతుకుల నేపథ్యాలే
 కథలు..... కథలుగా.....
 కళ్ళముందు కనిపిస్తున్నాయి
 వరకట్నపు విషకోరల్లో చిక్కి
 నలుగుతున్న పడతుల వ్యధలు
 లాంఛనాల కాష్టంలో పడి-వాడి
 మాడి మసవుతున్న పద్మాలు
 పచ్చటి పందిళ్ళ క్రింద
 పారాణి కూడా ఆరకముందే
 ఆరళ్ళ ఆజ్యంలో సమిధలవుతున్న
 సంఘటనలే సాక్షాత్కరిస్తున్నాయి.
 ఈ దురవస్థల దుస్థితి నుండి
 సగటు మనిషి బయటపడాలని
 ఆశ ఉవ్విళ్ళూరుతోంది
 కణకణ మండుతున్న కష్టాల కొలిమిలోంచి
 నికృష్ట జీవుల ప్రాణాలు బయటపడి
 ప్రశాంత జీవనం సాగించాలని
 మనసు తండ్లాడుతోంది.

(‘వందేమాతరం-వారపత్రిక’ 20-27 నవంబర్, 2001 సంచికలో ప్రచురితం.)

అపర ధన్వంతరులు

అరశతాబ్దం ఆవరించిన
 స్వతంత్రం నా జాతికి
 కడుపునిండా తిండి దొరకని దుస్థితి ఈనాటికి
 అన్నపూర్ణ దేశంలో పుట్టినందుకు
 అన్నం కూడా దొరకని పరిస్థితులు
 ఆరుగాలం చెమటోడ్డినా
 ఆకలి కేకల అంతర్గాంలు
 ఉన్నా యెన్నో దేశంలో
 రాముని గోలల రాజకీయాలు
 స్కాములమయమైన పాలకపక్షాలు
 చెవుల్లో పూలు పెట్టే శ్వేతపత్రాలు - ముడుపుల పర్వాలు
 ఊచకోతలు - బలవంతపు చావులు
 యువతను చిత్తుచేస్తున్న మహమ్మారి గుట్కాలు
 ఉగ్రవాదం దుష్కార్యాలు - తీవ్రవాదం మారణహోమాలు
 వేర్పాటువాదుల వీరంగాలు
 వరకట్నాల కాష్టంలో - సమిధలవుతున్న అబలల ఆర్తనాదాలు
 పొంతన లేని నేతల నీతులు
 పరిధవిల్లుతున్న ప్రపంచీకరణ
 కులమతాల కుత్తిత పోరులు
 నిరుద్యోగ రక్కసి కరాళ నృత్యం
 ఈ దేశాన్ని పట్టి పీడిస్తున్న
 ఆకలి - అవిద్య - అశాంతి - అవినీతిని అంతంచేసే
 యాంటిబయాటిక్స్ కావాలిప్పుడు
 అందుకే యువతరం
 అపర ధన్వంతరులు కావాలి.

(హుస్సాబాద్ “కవిగానం” “సిమాంట”లో - నవంబర్, 2001)

నీకే బిరుదివ్వాలోనని...

వేల్పుల మందిరమావల నిల్పుని

తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాను

నీ నటనకు

ఏ బిరుదివ్వాలోనని...

మా దేశంలో

బిరుదులకేం కొదవలేదు

పుచ్చుకునే వారుంటే

పుట్టించే బిరుదులు కోకొల్లలు

నీవు నటన సూత్రధారివి

అయినా -

నిన్నే ఆడించగల సమర్థులు

ఈ దేశంలో ఉన్నారు సుమా !

సిరిసి వరించిన మూక

ఆ సిరినే ఎరగా ఉంచి

లోకాన్నే ఆటాడిస్తూ

కానిది జెనంటూ, ఐనది కాదనిపించే

ఉద్దండులుద్ధవించారు, యిక

నీవెక్కడ ?

అనాడెన్నడో.... నువు

దుష్టసంహారం చేశావని

కొందరు పురాణాలు రాస్తే

సదువుకున్నా.... కావొచ్చునుకున్నా

ఇప్పుడు జరిగేదంతా శిష్టసంహారమే సుమా !

మందిని ముంచే వ్యాపారాలకు

నీ పేర్లే పెడుతున్నారు

బోగస్ స్కీములతో ఊదరగొడుతూ

మధ్యలోనే బోర్డుల్ని తిప్పేస్తున్నారు

మత్తున ముంచెత్తే బ్రాండ్ పాపులకు

నీ పేర్లే ఖరారు చేస్తున్నారు

నీ పేరుతోనే దోపిడీకి శ్రీకారం చుడుతున్నారు.

నిన్ను సైతం నిలుపు దోపిడీ చేసేస్తున్నారు.

నట సూత్రధారీ నీ మహిమలెక్కడ

నీ ఉనికి మటుమాయం చేసినా

నీకు బెంగ లేదు - కారణం

నీవు రాయివే కనుక - కదూ, అందుకే

చలనం లేని నీవద్దకు తరతరాలుగా

నిరంతరం చీమల బారుల్లా చేరుకుంటున్న

జన సమూహాన్ని చూస్తుంటే

జాలనిపించి ఆలోచిస్తున్నా -

నీకే బిరుదివ్యాలోనని.

సమయసూచి స్వగతం

గణ గణ తరంగాలను

గదినిండా నింపేస్తూ

సమయాన్ని సూచించేందుకు కాలగమన లేఖనిగా

నన్ను తయారు చేసావ్

నా సూచికల కదలికలను

అనుక్షణం పరిశీలిస్తావ్

గాభరాగా - గర్వకారణంగా

నన్ను చూసి ఫీలవుతుంటావ్

ఆనందిస్తావు.... ఆరాట పడుతుంటావు

అప్రయత్నంగానే - నవరసాలు ఒలికిస్తావు

అనునిత్యం ఆత్మబంధువై అక్కున దరిచేర్చుకుంటావ్

మేడల్లో - గుడిసెల్లోనూ సమదృష్టిని చూస్తుంటావు

అది నీకు తృప్తి - ఓ మనిషీ -

టిక్..... టిక్మనే సోయగాలు తనువంతా పలికిస్తూ

సమయ స్వగాలిలికిస్తూ

నిశ్శబ్దం ఛేదిస్తూ

ద్వాదశ తీరాల్ని ప్రతి నిమిషం పరిభ్రమిస్తూ

అహరహం శ్రమిస్తూ - అవిశ్రాంతిగ గమిస్తూ

కనురెప్ప సమయాన్ని కూడా వదలక కాలాన్ని లెక్కిస్తూ

ఈ లోకంలో

నీ ఆయువెంత దగ్గర పడుతున్నదో

హెచ్చరించడానికే నేనున్నానని

నీవు తెలుసుకోలేక పోతున్నావు

ఇదే నాకు తృప్తి.

(1984, జూన్ 'చిత్రిక' వారపత్రిక, కరీంనగర్)

నూతన సృష్టికి పునాదివెయ్యి

ఈ పురుషాభిక్య ప్రపంచం నీవు అబలవంటూ
 కష్టాలనేవి నీ ఖర్చుంటూ
 నీ వదనమే వేదనా నిలయమంటూ
 సీత గీత దాటి నాడు కష్టాల పాలయ్యిందంటూ
 నాలుగు గోడల మధ్యన నిను బంది చేస్తుంటే
 వేల ఖరీదు చేసి నీవు కొన్న వరుడు
 నిను కీలు బొమ్మను చేసి నలిపేస్తుంటే
 నీ ఉనికిని మటుమాయం చేస్తుంటే
 పురాణాల్లో పూజించబడ్డ నీవు
 ఆదిపరాశక్తివంటూ ఆలాపించబడ్డ నీవు
 కన్నీళ్లతోనే నీ కడుపును నింపుకుంటూ
 బాధల సుడిగుండంలో భారంగా బ్రతుకీడుస్తూ
 కాటేసిన కాలంపై - కసిగా ఎన్నాళ్ళుంటావ్ ?
 కలలను మింగిన కళ్ళకు - అలసట నెన్నాళ్ళిస్తావ్ ?
 అడవిన వెన్నెలనిస్తూ - బ్రతుకెందుకు హారతి చేస్తావ్ ?
 ఎలుగెత్తే స్వరం నీవై
 ఆకాశంలో సగం నీవై
 పోటెత్తిన సముద్రపుటలవై
 కాటేసే కాలనాగువై
 అహంకార గర్వమదాంధుల
 పీకమణచ ముందడుగేసెయ్
 నీ ఉనికిని జగతికి చాటెయ్.
 స బ ల వై
 ఈ అవస్థల వ్యవస్థను సమూలంగా సమాధిచెయ్యి
 అందరూ సమానమంటూ నూతన సృష్టికి పునాదివెయ్యి.

హైటెక్ చిప్ప

నాకో చిప్ప కావాలి
కడుముంతల మీదికి కాదు
రాచిప్ప అసలే కాదు...
వీలయినంత పెద్దది
యింకా చెప్పాలంటే
చిప్పల్లోకెల్లా పెద్ద చిప్ప - హై టెక్కు చిప్ప
కరువొచ్చి కుదిపేసినా
వరదలొచ్చి ముంచేసినా
గడ్డం సవరించుకొని - దేబ్బం ముఖమేసుకొని
దేవులాడడానికి కావాలి అతిపెద్ద చిప్ప
ప్రపంచ బ్యాంకు మొత్తం చాప చుట్టినా
ఇంకా... ఇంకా... ఖాళీ ఉండేలాంటి చిప్ప
ఈ చిప్పను మోయడానికి నేనే అక్కర్లేదు
కోట్లాది ప్రజలు సిద్ధంగా ఉన్నారు
అప్పల కోసం తిప్పలు అక్కర్లేదు

తీర్చేదసలే లేదు - తాకట్టులే తరువాయి.

ఓట్లు వేసిన పాపానికి

అన్నింటిపైనా రేట్లు పెంచుకోవడానికి,

అన్నదాతల వెన్నుల్లో “గాట్”లు పెట్టడానికి

హై టెక్నిక్‌లెన్నో ఉన్నా...

అందినంత దండుకుని -

ప్రచార పటాటోపాలతో ఖజానా ఖాళీచేసి

శరపరంపరగా శ్వేతపత్రాలు వదిలేసి

జనం చెవుల్లో పూలు పెట్టడానికి

అభివృద్ధినంతా ‘విజన్’లో భద్రపరచి

చేతి వృత్తుల చేతులు విరిచేసి

“ఆదరణ” కిట్‌లతో ఆదుకునేందుకు

ప్రోక్లయిన్‌ల “పనికి ఆహారం” కోసం

ఉపాధి కల్పనా పథకాల ఊదరగొట్టేందుకు

కునారిల్లుతున్న మైనారిటీల ‘రోష్నీ’లకు

రెగ్యులర్‌గా రెగ్యులేటరీ పాగబెట్టి

కొత్త టారిఫ్‌లను సవరించటానికి

కరువు బరువుతో అన్నివర్గాలపై భారం మోయించడానికి

ఈ హైటెక్ తిప్పలు నా కోసం కాదు

స్వర్ణాంధ్ర సాధన కోసం -

బలహీనవర్గాల సంక్షేమం కోసం.

(18-2-2002 ‘విశాలాంధ్ర’ దినపత్రిక సాహిత్యానుబంధంలో ప్రచురితం)

డబ్బు... డబ్బు... డబ్బు...

డబ్బు -

నా వాకిట్లోకి రాకముందు

దైన్యం ముఖమేసుకుని జోలెపట్టి అడుక్కున్నాను

డబ్బు - డబ్బు - డబ్బు - అని అరిచాను

అరచి అరచి అలసిపోయాను

నా అరపులు ఎవ్వరినీ కదిలించ లేదు

ఆకలితో సుళ్ళు తిరిగిన పేగుల రొద

ఎవ్వరికీ వినిపించ లేదు

దరిద్రం మూటగట్టుకున్న నన్ను చూసి

నా అన్నవాళ్ళంతా నాకు దూరం అయ్యారు

నన్ను చూడటానికే అసహ్యించుకున్నారు

నన్ను మనిషిగా చూడటమే నేరమనుకున్నారు

డబ్బే సర్వస్వం అనుకున్న వాళ్ళకు నేను దూరమయ్యా

ఆశల్ని కలిగిస్తూ - డబ్బు

నాకందనంత దూరంలో నిలిచి

నా సగం జీవితంతో ఆటలాడుకుంది

అది నా దగ్గరికి రాదని తేలిపోయాక

దాని గురించి మరిచి పోయాను

రెక్కలని ముక్కులు చేసుకున్నాను

రక్తాన్ని - కలిగించి మరిగించి -

చెమట చుక్కలుగా మార్చాను
 శ్రమైక జీవన ఫలాల్ని పొందాను
 చెమట పరిమళాల సోయగాలతో
 ఆకలి సామ్రాజ్యాన్ని అంతం చేసి
 చిల్లర నాణేల జల్లెడ పట్టాను
 కరకు కాగితాలపై పీటముడేసుకుని కూచుని
 వెండి పల్లెంలో తెల్లటి మెతుకుల్ని ఏరుకు తింటున్నాను
 గతించిన నా గతానికి బైబై చెప్పి
 నవీన పోకడలతో షికారు చేస్తున్నాను
 అంతా చిత్రంగా జరుగుతోందిప్పడు
 నిన్న చీ కొట్టిన మనుషులే - నేడు జై కొడుతున్నారు
 నిన్న దూరం జరిగిన పెద్దలు
 నేడు కడుపున తలపెట్టి కావులిచ్చుకుని పోతున్నారు
 రాళ్ళు విసిరేందుకు చేతులు సరిజేసుకున్నోళ్ళు
 పూలదండలతోటి క్యూలు కడుతున్నారు
 పూరిగుడిసెలో గుడ్డిదీపం వెలుతురు లేని నాకు
 మిళుకు లైట్లతో తళుకు బెళుకులు నింపుతున్నారు
 అత్తర్లు జల్లుతున్నారు - మస్తుగ గొలుస్తున్నారు
 దుబ్బుతుత్తుర్లు అంటిచ్చుకోని దుబ్బులల్లెగిరిన నాకు
 పాలరాయి మీద పానుపులు పరుస్తున్నారు
 ఏం చిత్రం జరిగిందో గని
 నన్ను పల్లకిలల్ల ఊరేగిస్తున్నారు
 నన్ను పొగడ్డలతోని ముంచేస్తున్నారు
 కొత్తకొత్త పలకరింపులతోని నిత్యం ఊదరగొడుతున్నారు
 వీళ్ళ పరకాయ ప్రవేశం వెనుక,
 ఏమున్నదో నాకు తెల్వదనుకుంటాండ్లు.

(డిసెంబర్, 2001)

సన్మానం

అనునిత్యం

సన్మానాల కోసం మొగం వాచే

సరస శ్రేష్టల సంప్రదాయ ఒడిలో

పుట్టి పెరిగిన వాతావరణంలో

నిజిడించుకున్న సంస్కృతికి

ఒక్కసారిగా తిలోదకాలివ్వాలంటే

ఉగ్గుతో రంగరించుకుని త్రాగించిన తత్వం

ఉన్నపకంగా మారాలంటే

సెటిలైపోయిన భావానికి

స్థానభ్రంశమివ్వాలంటే

అమ్మో - అది సాధ్యమయ్యేనా

ఇది ఈ గడ్డ మహాత్మ్యమేమో

అందుకే ఈ ధరిత్రిలో

మిగిలిఉన్న చరిత్రలో

నేనూ ఓ పాత్రనవ్వాలని

ఆశపడుతున్నాను,

ఆరాటపడుతున్నాను

అవకాశాల కోసం - ఎదురుచూస్తుంటాను.

(1985, మే “ప్రసారిక” మాసపత్రిక, వరంగల్లు)

ఈ యుద్ధం ఎవరి కోసం...

అగ్రరాజ్యం ఉగ్రమైపోయింది
 ఉగ్రవాదంపై ఉక్కుపాదం మోపింది
 విభిన్న నాగరికతల మధ్య అవిశ్రాంత పోరు
 రావణకాష్టంలా కాలుతూనే వుంది
 మతోన్మాదుల పైశాచికత్వం
 బుద్ధ విగ్రహాల విధ్వంస రచన
 న్యూయార్క్ టవర్ ల విలయతృప్తి
 మాన్యుల్ని - సామాన్యుల్ని మసిబొగ్గులుగా మార్చేస్తోంది
 పవిత్ర రంజాన్ మాసం దరిదాపుల్లో
 చాక్ చారన్ కనుమల్లో శవాల గుట్టలు
 ఏ కలుగుల్లోనో నక్కిన మోస్ట్ వాంటెడ్ పర్సన్
 మతపర భావోద్వేగుల కోసం
 అమాయక ప్రజలు ఆరిపోతున్నారు.
 మాక్స్ మిలిన్ రాబిన్ స్టీర్ ఉరిమిన ఉగ్రవాదం
 అఫ్ఘాన్ కొండల్లో అవతారమెత్తింది
 చాందసవాదుల కాందహార్ లో
 సొరంగాలు-కొండగుహల్లో సానబట్టింది
 జీవరసాయనాలకు ఆంత్రాక్సీకరించింది
 ఉగ్రవాదానికి ఊపిరిలూది, పెంచి పోషించిన వంచితులపైనే
 గురిచూసి బరిలోకి దింపింది
 అమాంతం కుప్పగూలిన టవర్ లతో
 అతలాకుతలమైన అమెరికా ఆలస్యంగానైనా కళ్ళు తెరిచింది
 ఏ డెన్ లోనూ వెదికినా దొరకని లాడెన్ కోసం
 రాకెట లాంచర్లు, ఎ.కె. తుపాకులూ
 శతఘ్నులు దూసుకెళుతున్నాయి
 జనావాసాలను మట్టుబెట్టుతున్నాయి
 హిందూ మహాసముద్రం దేహానిండా
 హార్డ్ ఫోర్డ్ లూ, క్రూయిజర్స్, పీటర్స్ లూ
 ఎడారి సీమ కంపించేలా

ఇన్ ఫినిట్ జస్టిస్ ఆపరేషన్ మృత్యుహాల
 ఇటు అగ్రవాదం ప్రతీకార జ్వాల
 యుద్ధం సిగ్నల్ యిచ్చిన బుష్ క్షేమం
 అటు ఉగ్రవాదం - చాందసగోల
 జిహాద్ ప్రకటించిన లాడెన్ క్షామమే.
 మధ్యన నలుగుతున్నదెవరు ? మాడి మసౌతున్నదెవరు ?
 ఫిదాయీలు ఫిరంగులైతేనేం
 తల్లిని, చెల్లిని, ఆలిని, పిల్లల్ని పోగొట్టుకుంటున్నదెవరు ?
 చెట్టుకొకరు పుట్టుకొకరుగా చెల్లాచెదురవుతున్నదెవరు ?
 శరణార్థులుగా వలసపోతున్నదెవరు ?
 మానవ తప్పిదాలు, మరణాలకు హేతువులవుతున్నాయి
 మజారే షరీఫ్ మారణహోమం సాక్షిగా
 చకూర్ కరీజ్ వాతబడింది.
 బద్రాంపై క్షిపణిదాడులు, భోరంలో పౌరుల మృతి
 హెరాట్ లో క్షతగాత్రుల హాహాకారాలు
 మాసిపోని మచ్చలా మానవజాతి చరిత్ర
 రక్తపంకిలం కావలసిందేనా ?
 నరహంతకులే యుద్ధవీరులుగా
 నవీన నాగరికతలో చలామణి కావలసిందేనా ?
 కాల్పుల కాసారంలో మునిగి
 అనంతప్రాణులు అలమటించాల్సిందేనా ?
 కమ్ముకుంటున్న ప్రమాదకర కాలుష్య మేఘాల సాక్షిగా
 ప్రతీకారం తప్ప ఫలితం తేలని పటాటోపం సాక్షిగా
 గురితప్పతున్న బాంబుల సాక్షిగా
 ఘోరకలికి కకావికలవుతూ
 ప్రచండమైన ప్రళయాగ్ని జ్వాలలకు
 బలవుతున్న ప్రాణుల సాక్షిగా
 ఈ యుద్ధం ఎవరి కోసం ?
 కొండను తవ్వినా ఎలకను పట్టలేని ఈ ఊచకోతలు
 ఏ లక్ష్య సాధన కోసం ?

(నవంబర్, 2001)

అస్తిత్వం కోసం...

నీవెన్ని గుసగుసలు చేసినా

మా రుసరుసల్ని చల్లార్చ లేవు

నిజాలు వెల్లువెత్తితే - నీకు భయం

కలం - కలకలం సృష్టించడానికి కాదని తెలిసీ

కలాలతో సావాసం చేస్తూ

ఊహల గీతాల్ని ఊదరగొడతావ్

నీ గీతం

భావగర్భితమేననీ తెలుసు

నిన్నటిదాకా నీకు తోడున్న స్వరాలు

సంకెళ్ళు తెంచుకొని

నేడు గళం విప్పితే

గిరిగీసుకున్న సరిహద్దుల వెంబడి

గిరికీలు కొట్టడంతోనే నీవు సరి

అనుకున్నది సాధించేందుకు

వేదికలు - వాదాలు మాకవసరం లేదు

కవాతుల చరితేవద్దు

మాకున్న ఒక్క సంకల్పం చాలు

దశాబ్దాల వెనుకబాటుతనం

మా కళ్ళముందే కదలాడుతుంటే

నోటికాడి బుక్క కొల్లగొట్టబడుతోంటే

ఉపాధి అవకాశాలు అపహాస్యం చేస్తుంటే

గందరగోళం చేస్తూ
 అసలెందుకు తిప్పలు పడతావ్
 కోతల వాగ్దానాలు - రోతల పథకాలు
 జనం చెవుల్లో జోలీగలవుతున్నా
 వెలుగుకోసం దూకి కరాలు చాస్తున్నారు
 కదనానికి కదలుతున్నారు
 నిఖార్సైన తేజంతో
 మునుముందుకు సాగుతున్నారు
 మా సొత్తు - మా హక్కు కావాలంటూ
 శంఖారావం పూరిస్తున్నారు
 మా ఏలుబడి మాకే కావాలని
 మా నీళ్ళు మాకే దక్కాలని
 మా కష్టం మేమే పొందాలని
 మా ఒనరులు మాకే చెందాలని
 మా కొలువులు మాకే చిక్కాలని
 మా గళాలు ఘోషిస్తున్నాయి
 ఆంధ్రా పెత్తందార్ల అజమాయిషీకి
 వలసపాలనకు సాక్ష్యం మేము
 నిలువు దోపిడీకి గుర్తులం మేము
 వివక్షబారిన చిక్కిన శిథిలాలం మేము
 మా భాషల మన్ననపడింది
 మా సాహిత్యం గంగల కలిసింది
 మా సంస్కృతి మసిబట్టుతోంది
 అధికారం కోసం మీ ఆరాటం
 అస్తిత్వం కోసం మా పోరాటం.

(అక్టోబర్, 2001)

ఎవల ఉసురుగొట్టిందో

గా-చారం గాకపోతే

వానికి వీనికి కొట్లాట బుడుతే

నడిమిట్ల మనకెందుకీ ఉరుకుడు

లగాయించుకోనిత్తేంబాయె

వానికెవలగోస తగిలిందో

ఎవలెవళ్ళ ఉసురుగొట్టిందో

యియ్యాల వాడు

రుసరుసలతోటి 'బుష్' బుస గొడుతాండని

మనమెందుకు దగ్గరికి పోవుడు

మొగులునంటుకున్న రెండు మిద్దెల్ని

గడ్డపోల్ల-చ్చి గసుక్కున గుద్దితే

భూమ్మీదపడి బుగ్గిపాలయిందని

వాడు లబ్బలబ్బ మొత్తుకుంటూంటే-మొత్తుకోనియ్యి

వాని గోస వాడు పడనియ్యండి

జెప్పతానగద వాని కెవ్వల ఉసురు తగిలిందోనని

ఎందరు పత్తి రైతన్నల భార్యల పుస్తెలు తెగిపడ్డ ఉసురుకొట్టిందో
 సట్టాల పేరుజెప్పి పొగ గొట్టాలు మూయించి
 కార్థానలచేసి కష్టపడేటోల్లను
 బిర్రబిర్ర నడిబజాట్ల కిసిరేత్తే
 తిండి, తిప్పలు లేక అరిగోసపడుతున్న
 ఏ లేబరు కుటుంబాల గోస తగిలిందో...
 కోటి కొలువులు చెర్లబడ
 ఉన్నయి ఊడగొడ్తాంటే,
 చదువులు సట్టుబండలయి, సగంచచ్చి బతికున్న పట్టారాయుళ్ళు
 కన్నోళ్ళను సొకలేక, బతుకు దినదినగండంగా గడుపుతున్న
 కొలువులు లేని పొల్లగాండ్ర ఉసురే తగిలిందో
 మనిషికి మనిషికి నడుమ సల్లటి పిలుపుల సావగొట్టి
 మనసులు దూరంచేసి, మాయచేసి
 పాతను రోతను చేసి, పరాయీకరింపజేసి
 మనుషుల మద్దెన దూరంజేసినందుకు
 ఏ మనసుల గోస తగిలిందో
 చిటికెనేలు మీద చక్రం తిప్పకుంట
 డాలరు చిప్ప్తోటి కష్టగంతులాడిచ్చి
 చుప్ప్నాతి పెద్దరికం దర్జాగా ఎలగబెట్టి
 రూపాయి బిళ్ళను రాకి రాకి
 కొసకు బుత్తెమంత ఇడిసిపెట్టి
 తన్నుకుని సావండ్రని తక్కిట్లను జల్లగొట్టి
 సల్లంగ జారుకునే 'తెల్లమిద్దె'రాయుళ్ళకు
 తఖిలీపులు వత్తేంది... సగం మునిగిపోతేంది.

తొవ్వ జూసుకోండి !

మేం తలుసుకుంటే

మీకంటే మాదండిగనే మాట్లాడుతం

మాకు శానిరాదుగని సక్కటి బాషేమాది

దాచుకోవడం మా తెలంగానాల లేదు

దోచుకోవడం తెల్వనే తెల్వది

గలగలనే మాట్లాడుతం

కలిసుకున్నకాడ, ముచ్చటాడుకునేకాడ, చర్చ చేసినకాడ

ఖుల్లం ఖుల్లగ చెప్పకుంటం

స్వార్థం తొంగిసూడది

కడుపుల కల్తశముండది

బంతిల పరపక్షం అస్సలుకుండది

చెప్పాలనుకున్న దాన్ని సూటిగనే జెప్పతం

ఎవ్వలకు తలగాల్తో - ఎక్కడ తగులాన్నో

గక్కడనే తగిలెటట్లుజేత్తం

మా నాల్కలు తాటిమట్టలుగావు

మనుషులైక్క మసలుతం
 మనసుపెట్టి మాట్లాడుతం
 కడుపుల తలపెట్టి కావలిచ్చుకుంటం
 అందరినీ నమ్ముతం - నమ్మినోల్లకు పాణమిత్తం
 నమ్మిచ్చి బొండిగ్లోసెటోల్లను నరికి పోగులుబెడ్డం
 లీతిగ మెసులతం - నీతిని తలుత్తం
 పపంచకాన్ని పట్టించుకోం - పాతను రోతజెయ్యం
 మా బతుకులు గూల్గినోల్లను
 మా గోసబుచ్చుకున్నోల్లను
 అస్సలుకే ఇడిసిపెట్టం
 మాది ద్రోహబుద్ధి కానేకాదు
 అసోంటిది మాకు రానేరాదు
 మాకెవ్వల సొమ్ము అక్కర్లేదు
 మాయి మాకు దక్కుతేసాలు
 మా ఆరాటంల అలజడి ఉన్నది
 అన్నాలమైపోయిన మొత్తుకోలున్నది
 బొండిగ నిండా బాదలున్నయి
 నడిమిట్ల పెత్తనం దొరికిచ్చుకోని చెలాయెట్టోల్లకాడ
 అణిగి మణిగి పడ్డదిసాలు
 మాకు సోయి లేదనుకోకుండ్రి
 గంగిగోవులనుకోకుండ్రి
 అనుభవాలు మాకు అన్ని నేర్చినయి
 లొల్లని షురువు జేత్తానం
 తొవ్వ జూసుకోండ్రి
 తోక ముడుసుకోండ్రి.

‘వందేమాతరం’ వారపత్రిక జనవరి 28-ఫిబ్రవరి 4, 2002లో ప్రచురితం)

సంపుడు సంజం

గలగల పొరిన గోదారెంబడి
 కన్నతల్లి లెక్క పల్లెలను నమ్ముకున్నం
 ఏరెంబడి బావులేసి పంటలు పండిచ్చుకున్నం
 బట్టకు పొట్టకు గాసం దండిగ జరిపిచ్చుకున్నం
 ఆలుబిడ్డలతోని సల్లంగనే ఎల్లదీసుకున్నం
 ఎకరాలను సాగుజేసి ఎవుసాయం నడిపినం
 పచ్చని పొలాల నడుమ బతుకులెల్లదీసినం
 ఎవల కన్నపడ్డదో-ఎవల దిష్టి తగిలందో
 మా పల్లెల కతలు ఖతమైనయి
 చిన్నంగ ఎతలు షురువైనయి
 కార్థానాలత్తానయని గాసానికె ఎసరు పడ్డది
 ఒక్కొక్కటి ఒలుసుకుని పోవడానికి
 కంపెనీల మీద కంపెనీలచ్చినయి
 కార్థానాలత్తానయంటే మంచిదేగద అనుకున్నం
 పొలాల పనుల్లేకుంటే - కంపెనీ కొలువులత్తయనుకున్నం
 బట్టకు పొట్టకు బాగుంటుందని బాగ సంబరపడ్డాం
 ఎరువుల కంపెనీ కింద - ఎలుగుల కంపెనీ కింద
 బొగ్గు బొందల కింద - కోటర్లు కింద
 ఎకరాలకెకరాలు ఎవుసం భూములు
 అగ్గువసగ్గువకే అర్రాసు పాడేసుకున్నం
 ఊల్లకు ఊల్లె మాయమయినయి
 మసి బూసిండ్రు, మాయ చేసిండ్రు
 మా గుడిసెల్ని పీకిండ్రు, కనీలు పొతిండ్రు
 సక్కటి నల్లటి బాటలేసుకున్నారు
 రంగుల కార్లల్ల రయ్యిరయ్యిమనుకుంటలచ్చిండ్రు
 రాత మార్చిండ్రు - రందిల పడేసిండ్రు
 భూములు పోయినోల్లకు కొలువులిత్తమని

తొల్లిజెయ్యకుంట కథలుజెప్పిండు
 చదువుకున్నోల్లకే పెద్ద కొలువులని
 చావు కబుర్లు సల్లంగజెప్పిండు
 పెద్ద కొలువులన్ని కళ్ళముంగట్టె
 ఎక్కడోల్లో అచ్చి గద్దలెక్క తన్నుకుపోయిండు
 భూములు పోయినోల్లకు ఊరటజెప్పిండు
 సెప్రాసి నొకర్లు మా కోసం దాసిపెట్టిండుట
 గులాముగిరి చేయటానికి, సలాములు కొట్టడానికి
 వాళ్ళకు కుర్చీలేసి, కాపీలు తెచ్చియ్యటానికి
 మాకు మంచి కొలువులే దాచిపెట్టిండు
 ఉద్యోగాలకి కత్తిబెట్టిండు
 మిగిలిన భూమిలనన్న ఎవుసం చేద్దామంటే
 ఎందుకు పనికిరాకుండా పోయినయి
 ఊటబాయి మోటబావుల జాగల
 గొట్టాలేసి నీళ్ళన్ని గుంజిరి
 గోదాట్ల నీళ్ళన్ని మోటర్లేసి లాగిరి
 పొలంల దుమ్మురేగి నెర్రలు నిక్కబొడిపిచ్చిరి
 లచ్చల భూమిని దమ్మిడి ధర రాకుండజేసిరి
 ఉన్నదమ్ముకుని పోయేటట్లు ఉపకారం చేసిరి
 గోతికాడి నక్కలెక్క మా బతుక్కి ఎసరు పెట్టిరి
 నిలువ నీడలేక అరిగోసల పడేసిరి
 మమ్మల్ని మేం గాకుండ చేసిరి
 చర్ల నీళ్ళుపోయి చెరువెన్న పడిపోయినయి
 అగ్గసోంటి బతుకు బుగ్గిపాలయినది !
 బోధ చెట్లక్కర లేకుంటనే,
 బోలెడు కట్టాల కింద గానమొచ్చింది
 అన్నాలమైపోయిన యాదితోటి
 భూమి జాగలుపోయిన దుఃఖంతోటి.

తొల్ల పండుగ

మల్లమాగచ్చింది ఉగాది పండుగ
 రాకేంజేత్తది మరి,
 నెలకొక్కమల్క కాయితాల్తిష్టి
 యాటకొక్కసారి కాలెండరు మార్చినంక
 మల్లమల్లత్తనే ఉంటది
 కాలంజెయ్యకున్నా - అన్ని కలిసి రాకున్నా
 యాపపూత పుయ్యకున్నా - మామిడి పిందెలెయ్యకున్నా
 కొత్త కుండజ్జేసే కుమ్మరన్న బతుకు చితికినా
 పండుగ పండగనే బాంచెన్
 ఎంతో పట్టుకచ్చినట్లు - ఏందో ఒరుగబెట్టినట్లు
 మాదండిగ ముంగటికచ్చేత్తది
 దున్నేటోల్లు దున్ననే ఉండె - గింజలేత్తనే ఉండె
 నీరసమచ్చెదాక నీల్లుగడ్డనే ఉండె
 కలుపు తీయిత్తనే ఉండె - పిండి సల్తనే ఉండె
 మందులకగ్గి తలుగుతనే ఉండె - మందు తెచ్చినోడు ధరలకు
 మందు గొట్టెటోడు ఘాటుకు - సతమతమై పోతనే ఉండె
 పురుగు మిగులుతనే ఉండె - తాలు పెరుగుతనే ఉండె
 అప్పల జాగల అప్పలేనాయె - అమ్మేకాడ అడవేనాయె
 అల్లుడు రాలేదని అమాసాగుతాది
 అప్పలు తీరలేదని పండుగాగుతాది
 తెల్ల బంగారం సల్లగుండ - నిండముంచవట్టె
 సీడమ్మినోడు మిద్దెలుకట్టవట్టె
 సీడుబెట్టినోడు చిక్కిపోవట్టె
 పచ్చ పురుగుకేమో సావన్న రాదాయె
 అవాంటు పాడుగాను మార్కెట్ల దొరుకదాయె.

ఎన్నటి రోజులు

ఎసోంటి కాలమచ్చింది - ఎసోంటి రోజులచ్చినయి
 'మనం' అన్నమాట మాయమయిపోయింది
 'నేను-నాది' అనేదే లోకమయితాంది
 ఎవని బతుకు వానిదే - ఎవల లోకం వాళ్ళదే
 పపంచీకరణ అచ్చిందట
 పపంచకమంతా చిన్న పల్లెకిందనే లెక్కంట
 పపంచకంల ఎక్కడేం జరుగుతానదో
 చనంల తెలుతందో లేదోగని
 పక్కనున్న ఊల్లె ఏం జరుగుతాందోగూడ
 పట్టించుకునేటోడు లేకుంట పోయిన కాలం
 కాలం మారుతుందో లేదో తెల్పది
 మనుషులే మారుతూండ్రో తెల్లలేదు
 మనిషికి మనిషయితే దూరమయితాండ్రు
 మనిషిల నుంచి మనసు సుత దూరమయితాంది
 కన్న ఊరిని, కని పెంచినోల్లను
 కాదని పొయ్యే కాలమచ్చి పాడువడింది
 కడుపుల పుట్టినోల్లకు కన్నోల్లె బారమయితాండ్రు
 కట్టుకున్నోడికి ఆలె బరువయితాంది
 పువ్వు తొడుగాల్సిన మొగ్గసోంటి జీవితాలు
 రాలిపోయే పండుటాకుల్లెక్క తయారయితానయి
 కడుపుకోతలు సమజయిత లేవంటే
 వక్కడ వక్కడ నవ్వేటోల్లున్న కాలం
 కంటికి రెప్పల్లె చూసుకోవాల్సినోల్లు
 కాటికి పంపేటందుకే తయారయితాండ్రు
 అన్నాలం పాడుగాను మాదండి కాలం
 అన్నంబెట్టెటోల్లకే సున్నంబెట్టే కాలం
 అణిగిమణిగి ఉన్నోల్లనె అణగదొక్కే కాలం
 నోరున్నోడిదే ఊరయిన కాలం - గుత్త ఉన్నోనిదే బర్రె అయిన కాలం.

కరువు

చకోర తల్లి అరచి అరచి
ఏనాడో మట్టిలో కలిసిపోయింది
డొక్కలు తేలిన గొడ్లను చూసి
కటికోని కళ్ళు సల్లబడ్డాయి
నెర్రబారిన నేల నోరు తెరిచింది
సుక్క బొట్టుకోసం
ఆశగా ఆకాశంవైపు చూస్తూంది
ఎండు గడ్డి భగ్గున మండిపోతాంది
పచ్చగడ్డి పత్తా లేకుంటనే పోయింది
మానవ కళేబరాల కోసం
జీవచ్ఛవాలై మిగిలిఉన్న కొన ఊపిరుల కోసం
పీతిరి గద్దలు పీక్కుతినేటందుకు
రెక్కలు విదిల్చి కలియజూస్తున్నాయి
అవురావురుమంటూ ఎదురుచూస్తున్నాయి
సహనం చచ్చి అరుస్తున్నాయి.

మళ్ళీ మొదటికి

ఏడుపులూ పెడబొబ్బలు ఎందరికర్థం అవుతయ్
రికామెరుగని ఘడియకు మల్లే చికాకు కలిగిస్తుంటది
కనురెప్పల చప్పడుకే 'కల'కాస్తా కలిగిపోతే
సాగిపోయే కాడిని సాగనంపే తీరంలో
నిశ్శబ్దానికి నీరసమొచ్చి కూనిరాగాలు తీస్తుంటే
జడుపులో జనం పాలికేకలు పెడుతూ
హాహాకారాలు చేస్తున్నారు.
కెరటాల హోరును మరచిన కడలిసైతం
పశ్చిమాదిని ప్రశాంతంగా పలకరిస్తున్నది
ఉరిమే మేఘాలన్న వెలితలలేసుకొని చూస్తూ ఉంటే
ప్రపంచపటం పరిభ్రమిస్తూ పల్లీలు కొడుతూన్నది

జలపాతాలు జయ్మంటూ సరసగీతాలు సాగిస్తున్నాయి
 నిల్వీర్చుడి దర్బంలా నిజం తెల్లమొఖమేసుకొని
 నిస్తేజంగా, నిశ్చలంగా చూస్తున్నది
 సామాన్యుడి సంసారంలా - చలన మెరుగని చక్రాలా
 బతుకు బండి భారంగా సాగుతోన్నది
 నిర్దేశించని నిస్తేజుడిలా - కాలం చుట్టూ గస్తీ తిరుగుతుంటే
 కూస్తరు లేని మేళంలా 'వాయింపు' నడుస్తూనే ఉంది
 లక్ష్యంలేని కిరణాలా, గమ్యంలేని నావలా
 గతి తప్పిన అపస్వరాలు గతమై నిలుచుంటున్నది
 ఊహించని భవితవ్యం - ఊరిస్తూ - ఉడికిస్తూ
 కనబడ్డ కళేబరాల్ని అదే పనిగా ఉతికేస్తున్నది
 మోక్షం దొరకని యాత్రికునిలా మళ్ళీ మొదటికే వస్తుంటే
 వాతబడ్డ కోతుల్లాగా ఎగిరి గంతులేస్తున్నారు
 అర్థంకాని అయోమయంలో అనునిత్యం నర్తిస్తూ
 చెట్టుకొక కొమ్మలా నిలువలేక ఊగుతూ
 సంకీర్ణ మార్గంలో వైరాగ్యం కనిపిస్తుంటే
 లేచిపోయిన జంట లేపిన 'గుసగుస'లే మిగులుతుంటాయి
 వాసనివ్వని పువ్వులాగా వ్యర్థమే మరి కనబడుతుంటది.

(వర్ధమాన రచయితల మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక “ఉదయకిరణాలు” జూన్, 1987)

దళితులెవరు... ?

పతితులెవరు ? భ్రష్టులెవరు
తరచి చూడగ దళితులెవరు ?
బతుకు బడిలో గతులు నేర్వక
చితికిపోయిన జీవులెవరు ?

రేయిపవలు రెక్కలాల్చి
చెమట చుక్కలు నేలరాల్చి
పూటపూటకు ఒడలువంచిన
ఘర్తజీవుల ఖర్తమారని
వంచితల్ దళితులంటా
విగత జీవుల చరితులంటా

ఇంటిలోని సంటికూనను
కాటికేగే పండు ముసలిని
సాకలేని చేవలేని
నిస్సహాయపు ఊపిరులతో
చావలేక - బతకలేక
పూటపూటకు చచ్చిబతికే
సగటు జీవులే దళితులంటా

నేల తల్లిని నమ్ముకుంటూ
పాడిపంటను ఎంచుకుంటూ
పురుగుమందుల పీడనలతో
కరువు కాటక రోదనలతో
ఆరుగాలం సాగుచేసి
చేతికొచ్చిన పంటజూసి
గావుకేకను మర్చిపోయి
హలికుడే ఓ దళితుడంటా
రాతమారని చరితుడంటా.

(జనవరి, 2001)

సందర్భం

నేను అలల ప్రవాహం నడుమ లేను
 నా సీమలో అలల పుట్టుకకు అనువైన జలదులేవి ? జలధారలేవి ?
 నేను పచ్చటి పంట పొలాల మధ్య లేను
 నిట్టనిలువునా చీలి నెర్రలు బారిన నేల మధ్యన నా ఉనికి
 ఘనకీర్తి కలిగిన గతం నాకు తెలీదు
 మెట్టప్రాంతంలో మట్టిబతుకైన వర్తమానం తప్ప
 నాకంటూ మిగిలినదేదీ లేనప్పడు
 నేను సందర్భాన్ని ఘోషించక ఏం చేస్తాను
 నా కలలకు సంకెల్లు లేవు, అప్పడప్పడు
 ఊరేగింపుల నేపథ్యంతో నా తల్లిని ఊరడింపజేస్తుంటాను
 అవసరం లేని చెత్తను విసర్జించుకుంటా
 మట్టిపాత్రలను సైతం కళాఖండాలుగా మలచుకుంటాను
 మనిషితనంతో పెనవేసుకుపోయిన మాంసపుతిత్తిని
 మానవీయతతో రంగరించుకుంటాను
 ఇనుప బూట్ల తాకిడితో అల్లకల్లోలమై
 తల్లడిల్లిన పల్లెగుండెల్లో
 నిదానించిన ఓదార్పుల సుమాలు పూయించి
 ఆత్మవిశ్వాసపు బతుకమ్మలను అందంగా పేర్చుతాను
 నా నరనరాన నర్తించేవి స్థానికతా అస్థిత్వాలు
 మజ్జల నడుమ స్రవించేది ఆ ఊపిరులే
 సరళీకృత విధానాలు నా ఒంటికేడ సరిపోతాయి
 అసలే వెనుకబడ్డ నన్ను మరింత వెనక్కి నెట్టేయడానికి తప్ప
 సమిష్టిని పెకలించిన విధానాలు నాకెందుకు
 వ్యష్టితో ఏడడుగులు నడవడమని దిగులెందుకు
 పిడుగుపాటుతో పీకల లోతుకు నను కూల్చినా
 నను నిట్టనిలువునా చీల్చినా - మరణం నాకెక్కడిది
 నా అస్తిత్వానికి అదృశ్యయోగమెక్కడిది
 అనివార్యం నా సొంతం చేసుకొని
 మలి సంద్య ఆవలిమాటున
 మళ్ళీ వెలుగురేఖనై వికసించనూ....

(ఫిబ్రవరి, 2002)

ఆనవాళ్ళు

మనస్సులో ఆలోచన తళుక్కుమన్నప్పుడు
 భావం భళ్ళున కక్కేస్తుంది
 ఏకాంతంలో గడిపే ఒంటరి క్షణాలు
 యుగాలుగా సాగుతుంటాయి
 గమనాన్ని పెంచి గుండె చప్పల్లు
 నిశ్శబ్దాన్ని చీలుస్తూ పలకరిస్తుంటాయి
 గుక్క తిప్పకోలేని వేదనాభరిత సుడులు
 గాయాలై గుర్తు చేస్తుంటాయి
 అల్లుకున్న సాలెగూడులాంటి సమస్యలు
 జోలీగల్లా రొదపెడుతుంటాయి
 ముసురుకున్న చీకట్లలాంటి ఆంక్షల మేఘాలు
 వెచ్చటి కన్నీటినీ వర్షిస్తుంటాయి
 పాతరేసిన జ్ఞాపకాల మడతను
 బయటకు తీసు బూజు దులిపేస్తుంది
 జవ చచ్చిన ఎముకల గూడూలా
 ఆనవాల్లే మిగులు తుంటాయి.

చిరునవ్వుల బేరాలు

అవస్థలే అనుమతించాయో
 వ్యవస్థనే విక్రయాలకు వత్తాసు చెబుతుందోగాని
 అమ్మతనం - ఆడతనం అంగడి సరుకై పోతున్నది
 నిన్న రెక్కలు విప్పని రెమ్మ
 నేడు పాలుమానని పసికందుల ప్రాణాలు
 పసిడి బేరాలై పోతున్నాయి
 మాతృత్వపు మాధుర్యాలు పంచుతూ
 ఒడిలో లాలించే అమ్మలే
 తక్కిడలో వస్తువుగా
 మార్కెట్టుకు చిరునవ్వులని తరలిస్తున్నారు
 లాలనలే బేరాలవుతున్నాయి
 పాలనలే పరాయీకరించబడుతున్నాయి
 వెంటాడే పేదరికం
 కన్న మమకారాన్ని సైతం కాటేస్తున్నది
 దత్తత ఏజన్సీల దళారితనం ముందు
 దాసోహం అంటున్నది
 కట్టుబాట్ల కర్కశ ముడులు
 పైశాచిక లైంగిక సుడులు
 ఆకాశంలో సగాన్ని - అణచివేస్తూనే ఉంది.

(ఆగష్టు, 2001)

నా భాష

అంతా కృతక భాష - వెగటు పుట్టించే ప్రకటనలు
 పరాయి భాషపై మోజు - మాసిపోని మమకారం -
 స్వభాషపై స్వాభిమానంలేని ఆత్మవంచనా సదృశ్యాలు
 క్షమార్హం కాని పట్టంపులేని ధోరణి
 పెన్-పెన్సిల్, టీ-కాఫీ, బుక్-పేపర్
 ఇదే నా భాష - నాది కాని నా భాష
 నా నోట్లో నానుతున్న భాష
 తెరలు తెరలుగా పొంగిపొరలుతున్న భాష
 తెలుగేయుల చేతుల్లోనే పరాభవించబడుతున్న నా మాతృభాష
 ఆత్మాభిమాన రాహిత్యంలో నా తెలుగు
 కడదాకా మనగలిగేనా
 సాహిత్యోద్యమాలు - సాంస్కృతికోద్యమాలు
 నా తెలుగును రక్షించేనా - ఉనికినైనా మిగిల్చేనా
 అంతర్జాతీయ వలసలు - అంతర్గత వలసలు
 నా భాషను మసిబట్టిచ్చినయి
 బడాకోరు పెద్దమనుషులు బల్బ్‌టికె రుద్దిన భాష
 నా భాష జాగలజేరి నాతోటి కలిసింది
 నా నోట్లోకొచ్చి నకరాలు జేత్తాంది
 నన్ను వేషాలేయిత్తాంది - పరాయోన్ని జేత్తాంది
 పరాయి భాషనే పలికిత్తాంది - గదేనా భాషగ మరిపిత్తాంది
 ముడితే మాసిపోయే భాష కాదు నాది
 ఊకనే మరిచిపోయేది కాదు
 జరంత మనసుపెడితే జలజలారాలే భాష
 గలగల పలికే స్వరాలతో - ఊట చెలిమెలాంటి పదాలతో
 భాషలల్లకెల్ల తియ్యటి భాష నాది.

(డిసెంబర్, 2001)

టి.వి. డబ్బ

తాదూర సందు లేదు మెడకో డోలన్నట్లు
 ఇంట్ల లొల్లి కగ్గితలుగ
 ఒక పట్టువట్టి టి.వి. డబ్బ కొనిపిచ్చిండ్లు
 దీనిల్లు పాతరవెట్ట
 ఇంట్ల ఏమంట అడుగుపెట్టిందో
 ఇల్లంత ఆగమైపోయింది
 కొబ్బరికాయగొట్టి సుచ్చానుజేసిన కాన్నించి
 ఇంటిల్లిరాజులు పండుగజేసుకుంటుండ్లు
 పగలు గదే - రాత్రి గదే
 తిండితిప్పలు దాని ముందట్టే
 పక్కలుగూడ దాని పక్కనే
 కండ్లు దానికే అతుకు పెట్టుకుంటుండ్లు
 పొల్లగాండ్లు సదువు అటుకులెక్కించిండ్లు
 టి.వి. డబ్బ కాలు పెట్టినకాన్నించి
 పనులు పాతరపడ్తానయి
 సదువులు సట్టుబండలైనయి
 ముచ్చట్లు కరువైతానయి
 మనసుపెట్టి మాట్లాడుడు ఖతం
 ఒకల్నొకలు తెల్సుకోవాలనే జాసుండదు
 ఏడ్వగొట్టు సీరియల్లు ఎగబడి సూసుడు
 ఎకిలి చేష్టల గెంతులాటలు సుత
 చానల్లు తిప్పడు కాలం గడుపుడు
 అబ్బో పిచ్చెక్కిపోతోంది
 బాంబు కొనుక్కున్నంత పనయితాంది
 నడింట్ల దాచుకున్నట్లు భయమయితాంది.

(ఫిబ్రవరి, 2002)

బద్దలైన బంగారు కలలు

వాన రాకడ - ప్రాణం పోకడ
 ఆ ప్రాంతానికి ఓ బ్రహ్మపదార్థం
 నిట్టనిలువునా నెర్రలు బారిన పాలాల
 దూప తీర్చ నోరు తెరువని బోరు
 పదున్నొక్క వయసున్న పసిబాలుడి
 పచ్చటి జీవితాన్ని ఫలహారం చేసింది
 దాహాల్తని తీర్చే గొట్టపు బావి
 పచ్చి నెత్తురు బలి తీసుకుంది
 అన్నెం పున్నెం - మాయా మర్తం
 పసితనపు అమాయకత్వం
 ఆడే పాడే కలల వయసుని
 కటిక చీకటిలో బందిచేసి
 బంగారు కలల్ని బద్దలు కొట్టింది
 మృత్యువిహంగం సారంగ మార్గంజొచ్చి
 అవసరాలకు అక్కరకు రాలేదన్న అసహాయతతో
 తలవంచిన బోరు నోరు తెరిపించింది
 కన్నవాళ్ళ కడుపు తీపిని
 సోపతిగాళ్ళ ఎదురుచూపుని
 ఆప్యాయతల పలకరింపుల్ని
 ఇంజనీరుల ముందు చూపుల్ని
 అమ్మా, అన్న ఆఖరి పిలుపుల్ని
 వికటాట్టహాసపు మృత్యువీచిక
 దారిమల్లించుకు పోయింది
 బలవన్మరణానికి దారి చూపింది.

(మహబూబ్ నగర్ జిల్లా కోస్లి మండలం నాచారం శివార్లలో బోరుబావిలో
 తుదిశ్వాస విడిచిన రామచంద్రయ్యకు కన్నీటితో... ఫిబ్రవరి, 2002)

అల్పం

పతకం చిన్నదైతేనేం

ప్రతిష్ఠను పెంచేయ్యడానికి

విజయదర్శం వెలిగించడానికి

పై చేయిగ నిలబెట్టడానికి

విత్తనం - చిన్నదైతేనేం

నేల పొరల్లో చొరబడటానికి

నింగికెగసి నిలబడడానికి

మహావృక్షంగా విస్తరించడానికి

అద్దం - ముక్కలైతేనేం

ప్రతిబింబం చూపించడానికి

తన గుణాన్ని ఒలికించడానికి

విషం - ఒక్క చుక్కైతేనేం

కొన ఊపిరి కొరికెయ్యడానికి

విగత జీవిగ మిగిలించడానికి

పోరాటం - క్షణికమైతేనేం

సైనికుడై నిలబడడానికి

వీరునిగా మరణించడానికి

దేశాన్ని రక్షించడానికి.

(జనవరి, 2002)